

NAPREJ

Glasi Socialistične stranke Jugoslavije.

F. K.

Prvi maj in internacionala.

Leta 1871. se je po nemško-francoski vojni razbila I. internacionala, ki je bila ustanovljena leta 1847. pod sodelovanjem Karla Marksa in Friderika Engelsa. Šele 1889. leta je bilo mogoče ustanoviti II. internacionalo. Združili so se socialisti iz devetnajstih držav v njo, ki so imeli svoj kongres v Parizu. To je bila od raznih sovražnikov socializma po svetovni vojni tolikokrat imenovana druga internacionala. Socialisti, ki so se takrat zbirali v Parizu, niso bili posamezne osebe, ki bi se samo po svojem navdušenju ali požrtvovalnosti zbirali skupaj, temveč bile so to sicer številčno še majhne in še ne mnogo obetajoče bojne organizacije, ampak bile so socialistične, ki so delegirale svoje najboljše sodruga v Pariz. Med vsemi važnimi sklepi, ki so se takrat sklepali, je bil eden najbolj omembe vrednih in za bodočnost popularnih: 1. maj kot praznik internacionalnega proletariata. Ta sklep je dal med vsemi drugimi tistemu kongresu poleg sklepa za zedinjenje historičen pomen.

Slavnost Prvega maja v letu 1890. je delavno ljudstvo v bivši Avstriji sijajno praznovalo in to v takšni samozvesti, kakor je poprej nikdar ni občutilo. To pa tudi ni bila nobena malenkost v vzorni državi, kakor je bila Avstrija v območju plemstva in popov, kjer so vsi zakoni, ki bi naj veljali v varstvo gospodarsko slabih, ostali samo na papirju in si je gospodarka odmerila vse predprave zase, v deželi brez tiskovne in zborovalne svobode, da celo brez nedeljskega počitka, to ni bila malenkost za gospodarsko bedni in

politično brezpravni proletarijat, da se je predrznil iz lastne moči uvesti praznik, katerega ni država in tudi ne cerkev dovolila.

Ni čuda, da je ta ponosna akcija spravila vso buržoazijo v strah in da ta svojim očem in ušesom ni verjela, ko je strašni dan potekel mirno in miroljubno. Kajpada je moralo avstrijsko delavstvo to zmagovalno z marsikatero žrtvijo težko plačati. Ne tako na Dunaju in v večjih mestih, nego pa v manjših krajih, kjer je bilo mnogo preganjanja. Ne samo vodje, temveč delavstvo celih industrijskih krajev je bilo odpuščeno in izgnano iz stanovanj in nadomeščeno s cenejšimi in nezavednimi inostranskimi mezdni sužnji.

Ampak takšna sredstva niso dolgo učinkovala. Kmalu so bili mezdni sužnji tudi za majsko misel pridobljeni. Z enotno izvedbo slavnosti Prvega maja so se morali baviti še mnogi sledeči kongresi. Šlo pa ni več samo za mirovanje dela, temveč tudi za manifestacijo raznih političnih in socialnih zahtev. Najprej je bil poleg splošnih socialističnih idej osemurni delavnik, kateremu bi naj služil Prvi maj. Potem so prihajale zahteve druga za drugo: boj proti militarizmu, zakonodaja o zaščiti delavstva, propaganda za svetovni mir, enaka, splošna in neposredna volilna pravica za vse odrasle obojega spola. Davno si je delavstvo mnogo od teh zahtev Prvega maja priborilo, ko je izbruhnila svetovna vojna, katera je vse priborjeno spet pogoltnila.

Med vojno ni samo v bojujočih se, temveč tudi v nevtralnih deželah vojaška

Izhaja razen ponedeljka in dneva po prazniku vsak dan.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6-I.

Naslov za dopise: Ljubljana pošt. pred. 168. Tel. int. št. 312. Ček. rač. št. 11.959.

Stane mesečno 15 Din, za inozemstvo 25 Din. Oglasi: prostor 1 × 55 mm 1 Din.

Dopise frankirajte in podpisujte, sicer se ne priobčijo. Rokopisi se ne vračajo.

Reklamacije za list so poštne proste.

diktatura zadušila delavsko gibanje in vse vezi proletarskih organizacij so se pretrgale. Nacionalno - šovinistična ideologija s pomočjo strelskih jarkov, ki so ločili eno deželo od druge, je zmotila marsikatero socialista in buržoazija je triumfirala nad razkolom druge internacionalne. Leta 1915. in 1916. se je praznoval Prvi maj omejen samo na povabljenе goste in šele leta 1917., ko je meseca marca izbruhnila ruska revolucija, smo ga praznovali s popolnim mirovanjem dela in z velikanskimi shodi, na katerih smo zahtevali konec vojne. V nobeni drugi državi izven Avstrije se ni to zgodilo, šele leta 1918. so praznovali Prvi maj tudi v Nemčiji.

Na razvalinah stare Avstrije je nastala naša jugoslovanska nacionalna država. Nihče ne more trditi, da bi bila revolucija, ki je nastala radi avstrijskega razpada socialna, temveč bila je nacionalna. Delavno ljudstvo cele naše države še ni imelo preizkušenih ter discipliniranih bojnih organizacij, zaradi česar tudi ni znalo revolucije izrabiti tako, kakor so to storili sodrugi v drugih državah. To, kar se je doseglo, so storile posamezne osebe, katere pa niso imele za seboj organizacij, ki bi jim znale dajati smernice, kako daleč smejo iti, in da bi se tudi zavedale, koliko se da doseči. Bila je lahka igra spravi med proletarijat agente provokaterje, katerim se je posrečilo od začetka vsaj navidezno solidarno delavno ljudstvo razbiti in razcepiti.

Delavstvo še ni poznalo zgodovine in naukov Karla Marksa, čeravno se nani sklicujejo razni novinci (komunisti), ki si še nikdar niso belili las s študijem mark-

MILENIN:

Tone Seliškar: Trbovlje.

(Datje.)

Pesnik vidi dvorano, kjer so se zbrali delavci ki so dobili svoje težko zasluženo plačilo. In mesto da bi se vrnili domov, kjer jih nestrno pričakuje žena in otroci, so prinesli plodove svojih žuljev v krčmo, da jih položijo pred noge vsemogočnega alkohola. Na steni visi Marksova slika — pesnik misli o socialističnih idejah, ki se pačijo in ubijajo, kadar se proletarijat valja v pijanosti in pomaga s tem kapitalistom neomejeno vladati nad njim. Pijančevanje, razgrajanje in razuzdanost mami nezavedne težake, živalske strasti zmaga jejo nad človeškim razumom in nočne orgije so zasenčile Marksovo lice. Ostal je samo bel papir s krvavim okvirjem. Resnična, žalostna in usodopolna slika. Koliko jih srečamo v vsakdanjem življenju, kako se upira človeški pameti tako izpodkopavanje lastne proletarske stavbe, toda vse je zaman. Misel: »Kjer vlada alkohol, ne more biti so-

cializma,« je v tej pesmi zelo lepo izražena.

Obrnimo list! Pred nami stoji zopet druga žalostna slika. Pesnik je dvignil zaveso, ki skriva globoko, skelečo in sramotno rano na telesu današnje človeške družbe. Narava je dala stvarstvu stalne zakone, življenje in snov menjata svojo obliko, človeštvo na zemlji je v primeri z veseljem ničila, njegove fizične ali duševne zmožnosti so v teh zakonih kakor drobno zrno v oceanu in vendar si domišljuje, da je vsemogočno, misli že tisoče let, kako bi vrglo s sebe okove narave, pa je dan za dnem bolj odvisno od nje. V svoji prenapeti domišljiji in vedno hujši borbi za obstanek je začelo graditi na lastni poti ovire, samo sebi teži življenje, prihaja do čudovitih nasprotij z naravo in njenimi zakoni in čeprav vidi škodljive posledice zgrešenega kulturnega in socialnega razvoja, drvi slepo in nepremišljeno dalje. Mnogo je temnih in s krvjo oblitih strani v njegovi zgodovini, človeku, ki čita danes o tem, kar se je godilo pred tristo leti, se zdi, da je to nemogoče,

ne zaveda pa se, da smo v mnogih ozirih storili precej junaški korak — nazaj. Tehnika in industrija se je dvignila do neverjetne višine; kultura, duševna izobrazba in notranji neživalski nagib človeka, na katerem bi moral pravzaprav sloneti družabni red, pa je v tako žalostnem stanju, da bi se Krist, ki je zidal na teli stebrih svoje nebeško kraljestvo na zemlji, prijel za glavo in šel seveda — še enkrat na Golgato. Popolnoma naravno je, da se ljudje rode in umirajo. Toda kam smo prišli s svojim toliko in tako pogosto opevanim napredkom? Ne bom govoril o tem, da si človek lasti pravico, ki mu je ni dala niti narava niti božanstvo, da z zločinsko roko ubija svojega sočloveka, kajti to bi v primeri z drugim absurdnim pojavom še ne bilo tako strašno, da si ga tudi ponižuje v očeh drugih živih bitij. Razvilj smo se tako daleč, da je ovirana normalna množitev človeškega rodu. Tisti, ki so si po krivici prilastili več in večjih pravic do življenja, nočejo več zadostiti svojim fizičnim potrebam, izmišljujejo si vsa mogoča sredstva, da prepre-

sizma, in pravilo, da prihaja za vsako revolucionarno dobo čas reakcije, na katero je treba biti bolj pripravljen, če si hočeš ohraniti to, kar si si priboril v revolucionarni dobi, kakor pa v času revolucionarne dobe, ko je proletarijat v ofenzivi. Reakcija je prišla prej, nego je marksiteri slutili. Delavstvo v Jugoslaviji je pa danes, ker se je kapitalističnim agentom posrečilo razcepiti ga v razne verske, nacionalne in laži-komunistične frakcije, vsake resne akcije zaenkrat nezmožno, sledi vsaki demagogiji in upa na rešitev svojega socialnega položaja z osebami Radića ali Korošca. Namesto rešitve pa mu preti, da bo izgubilo vse pridobitve, ki jih je doseglo v revolucionarni dobi. Mi vemo, da bo cela vrsta naših sotrpinov v svoji nezavednosti strahopetno čakala, da ji bo reakcionarni delavstvu sovražni delodajalec rekel: »Delavci, danes je vaš praznik, praznik internacionalne revolucionarnosti. Danes ne smete delati.« Če pa tega ne bo rekel —?

Delavstvo, ti se moraš zavedati pomena Prvega majnika in solidarno in glasno zahtevati: Danes je naš dan, Dan dela in njegova slavnost. Danes hočemo skupno s svetovnim proletariatom manifestirati in zahtevati naše pravice ter protestirati proti krivici, ki se dela dan za dnevom človeštvu vsega sveta! Protestirati predvsem proti reakciji, ki dviga dan za dnevom huje svojo glavo v tvoji lastni državi, kajti boj proti reakciji v lastni domovini pomeni boj proti reakciji vsega sveta. Mi smo danes še razdruženi v razne frakcije v Sloveniji in s celokupno socialistično stranko Jugoslavije smo še samo idejno združeni, vse skupaj še ne predstavlja enotne močne organizacije. Zaradi tega hočemo obenem vnovič na dan tega Prvega maja naznaniti zopetno združitev in odstranitev separatizma v Sloveniji in manifestirati za skupnost v močnih enotnih organizacijah vse Jugoslavije.

Kot ena enota se hočemo pridružiti svetovnemu socialističnemu proletariatu, katerega kongres se bo vršil še v tem mesecu maju. Druga internacionala, katere se je razbila zaradi nepopolnosti socialističnih organizacij po svetovni vojni, ravnotako kakor prva po nemško-francoški leta 1871., se bo rodila spet v velikih bolečinah ter v velikem spoznanju, ki nas

bo sililo k premišljevanju, kako odstraniti vse zapreke in nakane buržuijskega sistema, ki so povzročale razkole v ranihkih internacionalah. V znamenju bodoče močnejše in popolnejše zveze svetovnega socialističnega proletariata proslavimo letošnji Prvi maj.

DR. K. OZVALD:

Kulturni pomen dela

(Predavanje na ljubljanski delavski visoki šoli.)

(Dalje.)

Te pripovedke in pravljice in poročila imajo svoje globoko jedro, ki ga izpričujejo tudi od zgodovine za trdno dognana dejstva: da človek mora tem bolj intenzivno delati, čim bolj se oddaljuje od svojega prvotnega stanja (čim bolj stopajo predenj nove potrebe, ki jih ljudje v davnih časih še niso poznali: promet, higiena...). Drugače rečeno: Čim bolj se iz starodavnih časov bližamo sedanjim, tem intenzivnejše mora človek delati, kakor to uči zgodovina človeške civilizacije. Dovolil bi si opozoriti vas na to, da so se za časa svetovne vojne ruski begunci, ki so jih naši kmetje rabili za delo na polju, silno čudili, kako skopa da je naša zemlja: Koliko in pa kako trdega dela da zahteva od človeka, če hoče od nje živeti. In pa še to bi omenil v tej zvezi, da najdemo cela ljudstva, ki se še do danes niso mogla sprijazniti z rednim delom: Cigani, Albanci...

Če uvažujemo to in vrh tega še, da vsa prej omenjena in tudi druga podobna poročila o lepih davnih časih, ko človeka še ni življenje sililo k delu, prihajajo iz orientu, iz daljnega vzhoda (paradiž, Indija, Koromandija), tedaj se da reči tudi to-le: Čim dalje gremo od vzhoda (Azije) proti zahodu, tem intenzivnejše mora človek delati, če hoče živeti. Dokaz: Zapadno - evropska industrija in pa nečloveško trdo delo po ameriških rudnikih! (Marsikak »Amerikanec«, ki se je vrnil z dolarji domov in rešil zadolženo kmetijo, izjavlja, da bi mu sploh ne bilo treba v Ameriko, če bi bil doma toliko delal kakor tamkaj.)

In zakaj neki mora danes, kdor živi od dela svojih rok, vzeti nase toliko naporov, kakor to vidimo v vsakdanjem življenju? Kako to, da se danes človeško življenje čestokrat niže ceni, nego pa

raznih vrst blago, katerega proizvaja industrijski delavec s svojim delom? (Le pomislimo na delo v zdravju škodljivih obratih!)

No, če hočemo dobiti pravi odgovor na to vprašanje, se moramo vprašati, od kdaj (od katere dobe v zgodovini zapadnoevropskega človeštva) stopa pred delavca neizprosni zahtevki: Ali delaj ali propadi! — Stopa v tako kruti obliki, kakor ropar, ki z revolverjem v roki vpije svoji žrtvi: Ali denar ali življenje!

Odgovor: Temu je tako vse od početka nove dobe, to se pravi, nekako zadnjih 400—500 let, zlasti pa od leta 1800 dalje.

V čem pa se je zapadnoevropski človek na pragu nove dobe pregrešil, da je bil njegov delavski zarod pozneje obsodjen na usodo tako trdega dela, kakor ga mora danes izvrševati, če hoče živeti? No, velik je bil njegov greh — pregrešil se je nad svojo dobro, večno materjo naravo (prirodo, naturo tam zunaj.)

Kaj hočem s tem reči, boste najbolje spoznali iz živih zgledov! Menda ste n. pr. že slišali, da se preprosti ruski mužik (kmet) s svojim konjem pri delu razgovarja, kakor da nima vprežene živali, ampak razumnega človeka. A prav gotovo vam je znano, da naše ženske in večkrat tudi otroci ljubijo in negujejo cvetlice, kakor bi ne bile rastline, ampak — živi otroci.

(Dalje prih.)

Politične vesti.

+ O! Poslušajte, kako komentira (klerikalna drugače tako gostobesedna) »Pravica« izid zadnjih občinskih volitev v Mežiški dolini: »Prevalje. Dne 8. t. m. so se vršile pri nas občinske volitve. Listi sta bili vloženi dve, in sicer gospodarska (SLS), druga pa socialistična.« — Drugače nič, absolutno nič! Najbrže pa čakajo pravični gospodje, da se »Jutro« tudi že enkrat oglasi s potrebnim dopolnilom: »Prevalje. Dne 8. t. m. so se vršile pri nas občinske volitve. Listi sta bili vloženi dve in sicer gospodarska (JDS), druga pa socialistična.« Im »Deutschen Volksblatt«: »Präwald: Am 8. d. vollzogen sich bei uns die Gemeindevahlen. Es wurden zwei Listen eingereicht u. zwar die unsrige (Deutsche Wirtschaftspartei), die zweite aber war eine soziali-

šijo porode novih ljudi; oni pa, ki bi to dolžnost izvrševali tako, kakor jim vелеva njihov naravni nagon, se boje posledic, kajti siromak mora danes desetkrat premisliti, predno rodi enega otroka. In v kolikor med bednimi sloji že vendar prevladuje ta nagon nad bojaznijo zaradi prehrane in odgoje otrok, mu slede in ne mislijo o tem, kaj bo z otroki, ki so jim dali življenje. Dočim imajo ročni delavci, zlasti seljaki, deloma danes še primeroma obilno potomstvo, vidimo med inteligenco žalostne posledice sedanjih socialnih razmer. Nekateri nimajo niti toliko sredstev, da bi si ustvarili svoje rodbinsko gnezdo, ne morejo se oženiti, ker jim primanjkuje kruha; drugi pa se boje lakote in nočejo roditi otrok. Ta strašna po smislu absurdna in vendar resnična trditve velja tudi o mnogih ročnih delavcih in je posebno občutna za ročni proletarijat. Toda tudi tam, kjer se otroci še rode, srečamo strošne plodove človeške podivjanosti. Delavec ali siromašen seljak, ki ima danes enega ali dva otroka, še nekako živi, pomaga si, če tudi mu prede slaba:

kdor pa jih ima pet ali šest, mora ali obupati in vtakniti glavo v zanko, ali pa iskati utehe v žganju.

In tako pravi pesnik, da je videl mater in očeta, ki sta rodila prvega in drugega sina. Bila sta vesela, mož se je od veselja celo napil in pobožal ženo hvaležno po licu. Ko sta rodila tretjega sina, se je znanil v materinem srcu črv — skrb, kako bo redila tri otroke, je zagovorila v njenem srcu. Rodil se je že četrti, peti in šesti, ko pa je zagledal luč sveta, sedmi sin, ga je oče — že pijanec — preklel. Konec je bilo rodbinske sreče, konec domačega miru, podrtje je bilo svetišče, kjer si človek odpočije od težkega dela. In pesnik se ozira po svetu, gleda in ne more prešteti teh nesrečnih družin, kjer mož pije in preklinja lastne otroke, žena pa joka in sovraži plod svojega telesa, ker ji je beda in moževa brezsrčnost iztrgala ljubezen iz srca. Pa kdo je kriv? Oče, mati ali nedolžni otroci, ki niso prišli na svet po lastni volji? Ne! Krivi so tisti, ki sede z žarečimi očmi in spačenimi obrazi na zabojih zlata in pode s pasjim bičem

siromake od svojih palač Tisti, ki so kakor pajek preplegli zemljo z mrežo laži, hinavščine in zapeljevanja preprostega ljudstva ki love v te mreže nezavedne ljudi kakor muhe in pijejo njihovo kri. In pesnik se obrača h Kristu in kliče: O Kriste, kdaj pride tisti veliki čas, ko bo šla mati ob vsakem rojstvu v prelepi svet, pod cvetoče drevo sinu uspavanke pet? Kdaj ne bo treba očetu preklinjati in materi sovražiti svojih otrok, kdaj bo človek lahko užival mirno in brezskrbno rodbinsko življenje, kdaj mu ne bo treba dušiti v sebi naravnega nagona, kdaj bo lahko rodil otroke, ne da bi pri tem drhtel od strahu pred bodočnostjo, kdaj bo konec zatiranja in izkoriščanja slabega, kdaj boš prijel o Krist v roke bič, da izženeš iz svetišča umazane in brezvestne kupce, ki so oskrnili tvoje čiste ideje? Odgovarjam pesniku: takrat, ko bo zadnji težak v rudniku ali tvornici in zadnji seljak v gorski vasi razumel to, kar si hotel povedati v pesmi.

(Dalje prih.)

stische. « O — In potem bo že vsem bacom jasno, da so zmagale vse tri v eno združene gospodarske liste! O, in potem se bo že oglasil g. pater dr. Tominc, da napiše dvajset naknadnih, filozofskih podlistkov, v katerih bo po Svetem pismu dokazal, da ni bilo potrebno o izidih mežjskih volitev objaviti tudi — številčne rezultate... O!

+ **Politični položaj visi.** Do koalicije z demokrati pa najbrže ne pride, ker so ti formulirali svoje zahteve, o katerih pravijo v radikalnih krogih, da so nesprejemljive. Pašić je dobil vseeno proste roke, da se ž njimi še nadalje pogaja. Interesantne so demokratske zahteve: 1. hočejo kratek delavni program, to je s čim manj novimi zakoni bi bili radi sekirani; 2. hočejo poslovno volilno vladno; 3. volilni mandat naj se objavi; 4. če bi se v koaliciji pojavila nesoglasja, naj vlada ne poda ostavke, temveč naj takoj preide na volitve; 5. demokrati dobe ministrskega podpredsednika in zborniškega predsednika ter 7 ministrstev, med njimi notranjega (polica-j-demokrati); 6. uradniki, ki so se pri volitvah pregrešili, se kaznujejo; 7. džemietovci se morajo strankarsko in ne versko opredeliti, drugače demokrati ne gredo ž njimi v vladno.

+ **Nemčija pripravlja** za prihodnji teden noto, v kateri bo formulirala svoje reparacijske predloge obenem pa zahtevala popolno oblast nad Poruhrjem. Socialisti stojijo na stališču, naj Nemčija ponudi zaveznikom 30 milijard zlatih mark odškodnine in se mora zavezati, da najmanj eno generacijo ne napove nobene vojne. S tem so se strinjali tudi socialisti zavezniških držav, ki so pred kratkim imeli mednarodno reparacijsko konferenco.

+ **Italijanski socialisti** bodo Prvi majnik vseeno proslavili, kjer gre z ustavitvijo dela, kjer bi to ne bilo mogoče s tem, da mezdo podarijo v socialistične namene in z drugimi sredstvi. Znano je že, da je fašistovski harambaša Mussolini Prvi majnik kot delavski praznik predpovedal in namesto njega ustanovil nov »narodni praznik« v mesecu aprilu, ki je takim gospodom in švigašvatom vsekar idejno in fizično bližji.

+ **Laški klerikalci** so dobili od Mussolinija, kakor smo že poročali, brco, ki bi jo drugače mirno sprejeli samo osli. Navzlic temu je njih stranka sklenila odkritosrčno sodelovati s fašistovsko vlado. Fašisti so začeli razbijati katoliške dome. — Zadnja »Pravica« vprašuje: Koliko časa bo laško delavstvo nosilo fašistovski jarem? Dokler se bo pustilo voditi od posvečenih sleparjev, tako dolgo že. Potem pa nič več.

+ **»Veliki« fašistovski svet** (kaj imajo razbojniki velikega na sebi?) se je končno odločil za večja volilna okrožja in za sistem relativne večine. Proporc je pokopan.

+ **V Lozani se veliki mednarodni in mirovni problemi,** o katerih razpravlja konferenca, zgoščujejo vsi v dva majčke: na otočka, Castellorizzo za katerega se grizeta Italija in Turška, in Ada Kaleh na Donavi, za katerega se pretepaajo Turška, Rumunska in Jugoslavija. Imperialistična požrešnost — in ta naj bi dala zemlji mir?

+ **Ženskam so dali volilno pravico** pod istimi pogoji kakor moškim na Angleškem.

+ **Med sovjeti in Dansko** je bila sklenjena trgovinska pogodba.

Dnevne vesti.

Akcijski odbor železničarjev, državnih uradnikov in nameščencev, upokojencev, vdov in sirot se obrača s posebnim klicem na javnost, naj bi stala tem revežem na strani, če bodo v najkrajšem času prisiljeni stopiti v boj. Akcijski odbor je tudi formuliral najnižjo draginjsko doklado vseh delavcev, ki so v službi države: 50 Din obenem pa jamstvo, da se bodo tudi v bodoče prejemki avtomatično zvišali z draginjo. Pripravlja se torej stavka, kvečjemu če se ne bodo dali prizadeti krogi še nadalje voditi od vlad za nos. Če bi imeli zlasti železničarji kaj prida organizacije, bi bilo tega za - nos - vodenja že davno konec. Brez organizacije kakor so pa nimajo niti jamstva, če jim ne bo vlada naslednji dan uspavanim zopet odtegnila, kar bi jim pri eventualni stavki priznala. Potem bo zopet treba akcijskih odborov in novih dolgih mesecev za — nos — vodenja. Ali pa kdo resno misli, da je en sam akcijski odbor, ki mu stoji zadaj par jetičnih organizacij, že nadomestilo za enotno razredno organizacijo? Zakaj železničarji do danes še niso stavkali, čeprav je mera njihove bede že davno prekipevala? Zato, ker se boje. Boje se, da jim bo vlada preprosto velela: Če nočeš delati, pa pojdeš v vojake! Zakaj se boje? Zato, ker so nevedni, ker ne vedo, da jih tudi pred militarističnim terorjem lahko ohrani razredna organizacija, v kateri se član zaveda svojih pravic in dolžnosti. Tako pričakujejo, da jim bodo pomagali v enodnevnih »enotnih frontah« združeni akcijski odbori. In ker jim ti čisto naravno niso sposobni ničesar nuditi, pa mrmrajo nad njimi, češ saj so vsi enaki! Namesto da bi se vprašali: kakšen sem pa jaz? O sveta zabitost 20. stoletja! In brezprimerna sramota, da se borimo vsak dan zopet za drobtinico kruha tam, kjer bi že lahko izvojevali bodočnost! Ljudje božji, imejte možgane v glavi, ne pa slamo!

Protestni shodi »neodvisnih« in agitacija za novopečeno delavsko stranko, so se vršili v nedeljo 22. aprila. V celjskem okrožju so se vršili taki shodi v Velenju, Zabukovci, Laškem, Hrastniku in Trbovljah. Povsod se je razpečeval novi list »Glas svobode«. Če smo prav poučeni, so bili shodi sklicani v znak protesta zoper zakon o zaščiti države in ne za agitacijo »neodvisnih« strank in stranic. Kdor zna, ta pač zna! Ali ni tu enkrat strokovna komisija nasledla? In poslala jim je celo nekaj govornikov za te agitacijske shode!

Delavci! kupujte čevlje samo z znamko »Peko« domačih tovarov Peter Kozina & Ko., Tržič, ki so najboljši in najcenejši. Glavna zaloga na drobno in debelo. Ljubljana, Breg 20.

Ljubljana.

Ljudska visoka šola v Ljubljani. V nedeljo 29. t. m. ob 9. zjutraj predava v zborniški dvorani ljubljanske univerze g. Pertot o temi: **Kulturni razvoj — dviganje in padanje narodov.** Vstop vsakomur prost.

»Svoboda« v Spodnji Šiški. Odborova seja se bo vršila v petek 27. aprila ob 20. Ker je to zadnja seja pred obnim zborom je udeležba dolžnost vseh odbornikov, posebno pa revizorjev. — Odbor.

Prvak južne Nemčije »Wacker« igra v nedeljo 29. aprila proti S. K. »Iliriji«. V

večkratnem prvaku Bavarske in zmagovalcu na Španskem bo imela Ilirija resnega protivnika, ker nastopi ta s kompletnim I. moštvom, med katerimi se nahaja 5 reprezentančnih igralcev Nemčije. Predprodaja vstopnic pri Josu Gorcu.

Maribor.

Ustanovitev kreditne in stavbene zadruge »Mojmir« v Mariboru. Dne 21. t. m. se je vršil v restavaciji »Maribor« dobro obiskan občni zbor Kreditne in stavbene zadruge »Mojmir«. Zborovanja se je med drugimi udeležil tudi poseben delegat Južne železnice, ki je podal izjavo, da je železniška uprava pripravljena za svoje v zadrugi včlanjeno osebje sedelovati pogojno če li dovolita ministrstvo saobračaja in generalna uprava na Dunaju kredit. Delegatu so se predložili konkretni predlogi za tako sodelovanje, med katerimi je nekaj tudi takih predlogov, katere Južna železnica lahko brez posebnega kredita in dovoljenja od višje strani realizira. Občni zbor je soglasno sprejel sklep ustanovitve, odobril je pravila ter poveril novemu odboru sestavo pravilnika hišnega reda itd. Zadruga je štela že na ustanovnem občnem zboru 48 članov s 7425 Din vplačanih deležev in 975 Din vplačane vpisnine. Posebno zanimanje za zadrugo prihaja iz Kranjske in celjskega okraja, kjer se namerava ustanoviti prva podružnica.

Gospodarstvo.

= **Vrednost denarja.** 1 dolar velja 95 Din, 1 lira 4.70—4.75 Din, 1 francoski frank 6.45 Din, 100 avstrijskih kron 13.6 para. V Curihu stane 100 naših dinarjev 5.60 švicarskih frankov.

Dopisi.

Epizoda s shoda v Zidanem mostu. Dr. Gosar je govoril o poštenosti klerikalnih pristašev itd. Medklici: »Kaj pa je bilo z Zaloško cesto?« Dr. Gosar: »To so krivi drugi in ne klerikalci!« Trdil je, da tisti, ki so hoteli državo razbiti. Medklici: »Saj ste imeli »avtonomijo«, na ste se ravnali po srbskih zakonih ob času, ko še ni bilo vidovdanske ustave! Streljali ste samo v Sloveniji, kjer ste bili centralisti radi vaših ministrov.« Dr. Gosar: »Jaz o tem ne bom govoril, ker je to politično vprašanje.« Medklici: »Politika je umazana, kaj ne?« Dr. Gosar: »Umazana je, a ne za mene, ker jaz sem delal ob času ko sem bil poverjenik za socialno skrb, a umazana je za A. Kristana in za Prepeluha, ker nista nič napravila kot poverjenika.« Medklici: »Ho, ho, Prepeluh je pa pečen in kuhan vaš, primite se za nos. A. Kristan pa ni bil vodja strokovnih organizacij ampak je bil po vaši zasluzi poverjenik. Prepeluhu ste pripomogli do penzije, da sedaj za vas agitira, vi ga pa blatite!« Dr. Gosar: »Jaz se bom zopet povrnil na strokovno polje.« Medklici: »Ne ne, le povejte še, kaj ste delali v parlamentu.« Dr. Gosar: »V parlamentu smo zastopali vedno delavske interese.« Medklici: »Kaj pa izvoznice?« Dr. Gosar molči. Nato pripoveduje, da je on pripomogel k temu, da se je za trboveljske rudarje uvedlo pogaianje. Medklici: »O tem bodo govorile rudarske organizacije. Sicer ste pa bili plačani za to, da ste delali!« Zopet molk. — Dr. Gosar: »Socialisti so imeli nekoga, ki je rudarje huiskal.« Medklici: »Kdo, kdo je bil to?« »To je bil

(Po avtoriziranem prevodu Ivana Moleka.)

Ali to še ni bilo vse. Malič je razodel Kremenu, da so vzeli tudi sodruga Jakoba. France je zazijal.

»Toda on je oženjen!«

»Vem, ali to ne pomaga. Njegova žena Ida je delala kot stenografka in radi tega ni odvisna od njegovega zaslužka. Jakob je sicer vložil prošnjo za oproščenje, ker je oženjen, pa ni nič dosegel. Seveda so ga potegnili v armado zato, ker je socialistični organizator; uničiti nas hočejo na vsak način.«

»Kaj pa je storil Jakob?«

»Odrekel se je vojaški službi, toda odvlekli so ga s silo. Vzeli so ga v vežbališče Sheridan in mu ukazali, da se preobleče v uniformo, a on se je uprl. Ni hotel delati, ničesar ni hotel storiti in izjavil je, da noče imeti nobenega opravka z vojno. Nato so ga obsodili na pet in dvajset let ječe. Zaprt je v temni celici, dobi samo malo kruha in vode in po več ur dnevno ga imajo priklenjenega na verigi — —«

»Oh, oh!« je zastokal France.

»Ida je malone zblaznela. Na seji organizacije je krčevito jokala, zdaj pa vodi sabotažo proti vojni. S sodružico Minko Jelenovo hodita od hiše, kjer se zbirajo razne ženske organizacije, ki šivajo za Rdeči križ, govorita proti vojni in delata kravale med ženskami. Enkrat sta bili aretirani, pa so ju kmalu izpustili.«

Malič ni slutil, kako je ta novica učinkovala na Kremena. Niso mu bile znane srčne rane, ki so nekoč mučile njegovega prijatelja. France je v duhu zagledal ljubezniv obraz z zapekljivimi jamicami v licih in v obsevu lepih rumenih kodrov. Ida Poljančeva vsekakor ne sme biti pozabljena v uri nesreče. »Kje je?« je vprašal France. V mislih se je že videl, kako spremlja ljubko ženo na potih njene agitacije — kamor je treba, magari v sleherno hišo ošabnih patriotk, ki šivajo za Rdeči križ — vodeč jo pod pazduho in tolažeč jo — in morda — kdo ve? — držeč jo v objemu svojih bratskih rok.

France je imel temperament sanjača, idealista, kateremu je bilo dovolj, da si je zamislil stvar, pa je že verjel, da jo ima. Njegova domišljija, podkurjena s podobo očarujoče stenografke, je divjala brez mej. Zdaj se je prvič domislil, da je svoboden, sam na svetu; Ida sicer ni svobodna — ali kaj potem, če se zgodi najhujše? Jakob lahko izdahne radi slabe hrane in mučenja v ječi ali ga morda odvedejo na fronto, kjer ga zadene in prevrta sovražna krogla. Vse to je mogoče — in tedaj bo žaljujoča vdova potrebovala dobrega prijatelja, ki jo naj tolaži, ščiti in položi bratsko roko okrog nje — —

»Kje je ona?« je ponovno vprašal. Malič je razpršil njegove lepe sanje v nič, ko mu je razodel, da je odpotovala v New York, kjer se je posvetila organizaciji, katera se je zavzela za človeško ravnanje z zaprtimi uporniki, ki nočejo služiti pri vojaki. Malič je poiskal brošuro, ki jo je izdala ta organizacija, slikajočo strašne razmere vojaških upornikov; trpinčijo jih s pretepanjem, izstradavanjem in zasmehovanjem v zaporih in v mnogih slučajih jih vlačijo pred vojno sodišče, ki jih obsodi na dvajset ali trideset let ječe.

France je prebdel dober del tiste noči, čitajoč grozno brošuro — in zopet je bila zadušena majhna iskra patriotizma, ki je pred kratkim vztela v njegovi duši.

Kremen se je udeležil prve seje leevillske socialistične organizacije. Navzočih je bilo pičlo število sodrugov. Mnogo članov je bilo v ječi, nekaj v vojaških vežbališčih in nekateri se niso upali na dan, ker so se bali za svoje službe vsled neprestanih preganjanj. Toda stari, zagrizeni nasprotniki vojne niso bili plašljivi. Gornik, stari Herman Forster, Berta Kolarjeva, katere brat je bil zaprt, in Minka Jelenova se niso bali ničesar.

Jelenova se je še vedno čutila silno razžaljeno, ker je Amerika zagazila v krvavi močnik kljub vsem njenim protestom in obsodbam. Bila je bledejša in bolj suha, odkar jo je France zadnjič videl; njene roke so se tresle in tenke ustnice so drgetale, ko je govorila. Sušila se je in izgorevala od same jeze nad gorostasni zločini svetovnega kapitalizma. V roki je tiščala časopisni izrezek in prečitala sodrugom naježeno vest o nekem fantu iz New Yorka, ki se je uprl vojaški službi, pa so ga siloma odvlekli v vežbališče in ga mučili toliko časa, da se je ustrelil. Minka Jelenova ni imela svojih otrok, zato pa je posinovila vse vojaške upornike, in ko je čitala o njihovem trpljenju, je njen obraz gorel srda in njena duša se je zvijala, kakor da tudi ona trpi z njimi.

France je posetil tovarno Empire in vprašal za delo. »Herald« je oglašal, da potrebujejo tisoče delavcev — ali takih, kakor je bil France, niso potrebovali! Mož, pri katerem se je zglasil, ga je takoj spoznal in odgovoril mrzlo: »Ne bo nič.« Toda France ni hotel odnehati — zdaj ne, ko je imel tako bogate izkušnje. Obiskal je tajništvo nove unije in zahteval, da prisili starega Abela Granitcha, da mu da delo na temelju pogodbe z vlado. Tajnik unije je nekaj časa gledal Kremena in potem ga je podučil, da pogodba velja le za tiste delavce, ki so zadnjič zastavkali, ne pa za one, ki so bili v stavki pred par leti. Škoda sitnariiti, ker nič ne zaleže. France je zapustil tajnika s slabo sodbo o uniji in preklinjal je vojno kakor še nikoli.

(Dalje prih.)

Štefanovič. »Medklici: »Ta pa ni socialist, on je bil komunist sedaj je pa »radikalec« kakor vaš dr. Šusteršič.« Nato je prišel dr. Gosar hvaliti ljudsko poštenje, ki je dalo SLS zaupanje pri volitvah. Medklici: »Ker ste uganjali jezuitsko politiko! V Ljubljani ste pa delali kompromise z »brezverci!« Nato je še povedal nekaj fraz, nakar se je začel pretep, povzročen po klerikalcih. Tako se je rodilo mrtvo dete v obliki klerikalne organizacije v cementni tovarni v Zidanem mostu.

VOJNI INVALIDI, VDOVE IN SIROTE!

Težki in resni so časi, v katerih danes živimo. Vsak se bori za izboljšanje svojega položaja in stremi za tem, da si ustvari vsaj približno svojemu človeškemu dostojanstvu primerno eksistenco, ve pa, da bo to dosegel le potom svoje organizacije. Tudi naša organizacija bje že štiri leta boj za naša pravice, ki nam gre-

do po vseh zakonih. Uspehi res niso bili vedno taki, kakor smo jih pričakovali, ali to nas ne sme plašiti, temveč nam mora viliti še večjega poguma, vztrajnosti in veselja do dela. Ker čaka nas še težka naloga — naš zakon. Tega kljub raznim obljubam še do danes nimamo in tega nam bo treba sedaj izvojevati. Kakor potrebuje vojskovodja dobro in organizirano armado, da izvojuje zmago nad sovražnikom, tako potrebuje tudi naša organizacija za izvojevanje naših pravic močno armado organiziranega članstva. Da to dosežemo, je treba, da je sleherni invalid, vojna vdova in sirota član naše organizacije. Zato apeliramo na vse tovariše in tovarišice: Organizirajte se, vstopite v naše vrste in prepričani bodite, da z združenimi močmi dosežemo to, za kar se borimo že štiri leta, to je pravičen in današnjim razmeram odgovarjajoč invalidski zakon! Sveta dolžnost vsakega tovariša

in tovarišice je tudi, da si naroči naše glasilo »Vojni invalid«, zbira za tiskovni sklad, pošilja mu članke in s tem pripomore, da bo možno izdajati naše glasilo vsaj tedensko enkrat. Člani in članice naj se tudi zavedajo svoje dolžnosti, ki jih imajo do organizacije in naj redno plačujejo članarino. Ker to ni dovolj, da si organiziran in da zahtevaš, da organizacija zastopa tvoje koristi v raznih zadevah, ampak zavedati se moraš tudi, da je tvoja dolžnost, da jo s članarino podpiraš. Tovariši, ki ste že organizirani, vaša naloga je, da zbudite one mlačneže, ki danes še spijo, jim razložite pomen naše organizacije, in jih privedete v našo armado. Z združenimi močmi v boj za naše pravo!

Podružnica Udruženja vojnih invalidov, kraljevine SHS Celje.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Zvonimir Bernot (v imenu pokr. odb. SSJ).

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani.

BERSON
GUMENE PETE IN
GUMENE POTPLATE
cena je in trajanje so kakor usnena!
Najbolje varstvo proti vlagi i mraza!

Nogavice, rokavice!

največja izbira

pri tvrdki

A. & E. Skabernè, — Ljubljana —
Mestni trg št. 10.

Pridobivajte naročnike!

Naročajte Kres

Za otroke:

oblekce, predpasniki,
perilo, majice in druga
oprema najceneje pri

A. Šinković nasl. R. Soss, Ljubljana

Mestni trg 19.